

บทที่ 2

ภูมิหลังของกองกำลังป้องกันตนเอง

กองกำลังป้องกันตนเองก่อตั้งขึ้นในช่วงสงครามเกาหลี ท่ามกลางความขัดแย้งในสังคมญี่ปุ่นว่าในความเป็นจริงการก่อตั้งกองกำลังป้องกันตนเองนั้นเป็นเรื่องที่ชอบธรรมตามหลักรัฐธรรมนูญหรือไม่ และสาเหตุใดที่ส่งผลให้ญี่ปุ่นเป็นพันธมิตรที่เหนียวแน่นของสหรัฐอเมริกา จนกระทั่งส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปยังอิรักทั้ง ๆ ที่การส่งกองกำลังออกไปดังกล่าวไม่ได้มาจากข้อเรียกร้องของสหประชาชาติ แต่มาจากข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกา ดังนั้นในบทที่ 2 จึงศึกษาถึงภูมิหลังของกองกำลังป้องกันตนเอง รัฐธรรมนูญมาตรา 9 ภูมิหลังการส่งกองกำลังป้องกันตนเองไปปฏิบัติการรักษาสันติภาพในพื้นที่ต่าง ๆ นับตั้งแต่หลังการออกพระราชบัญญัติรักษาสันติภาพ รวมทั้งการตั้งฐานทัพและการให้เงินบริจาคแก่กองทัพสหรัฐ

2.1 ประวัติความเป็นมาของกองกำลังป้องกันตนเอง¹

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แม้จะมีการสลายกองกำลังทางทหารของญี่ปุ่น แต่อย่างไรก็ตามในเดือนสิงหาคม ปี 1950 คณะยึดครองญี่ปุ่นภายใต้การนำของนายพลแมคคาร์เธอร์ได้มีคำสั่งให้รัฐบาลญี่ปุ่นจัดตั้งกองกำลังขึ้นประกอบด้วยทหารจำนวน 75,000 นาย โดยใช้ชื่อว่ากองกำลังตำรวจสำรองแห่งชาติ ทั้งนี้เพื่อรับมือกับการรุกรานจากคอมมิวนิสต์นอกประเทศ รวมทั้งรับมือจากการจลาจลในประเทศ โดยกองตำรวจหนุนแห่งชาตินี้จะทดแทนเจ้าหน้าที่ทหารสหรัฐอเมริกาที่ถูกส่งไปปฏิบัติการในประเทศเกาหลี โดยใช้ยุทธโศภนจากสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก สมศักดิ์ ดำรงสุนทรชัย (2550) กล่าวว่า ยุทธโศภนแต่ละชิ้นในกองตำรวจนี้ถูกเรียกขานในชื่อใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงลักษณะทางการเมือง และให้มีลักษณะเป็นพลเรือนมากขึ้น เช่น การใช้คำว่ายานยนต์พิเศษ (special vehicle) แทนคำว่ารถถัง (tank) รวมถึงการใช้คำว่ากองกำลังตำรวจแทนคำว่ากองทัพด้วย นอกจากผลกระทบจากสงครามเกาหลีทำให้เกิดกองกำลังติดอาวุธในญี่ปุ่นแล้ว อีกด้านหนึ่งการจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธในญี่ปุ่นเป็นผลจากความต้องการของสหรัฐอเมริกา ที่ต้องการผลักดันให้ญี่ปุ่นมีบทบาทในการต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์มากขึ้น ส่วน Malcolm McIntosh

¹ รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญของกองกำลังป้องกันตนเองโปรดดูใน

(1986, p.31-32) กล่าวว่าเหตุผลที่แท้จริงในการก่อตั้งกองกำลังตำรวจสำรองแห่งชาติขึ้นก็เพื่อให้สหรัฐอเมริกาสามารถเคลื่อนกองกำลังตำรวจกว่า 75,000 นายนี้เข้าไปต่อสู้ที่เกาหลีได้

Tamura Shigenobu (2008, p.19) กล่าวว่า การที่นายกรัฐมนตรีโยชิเดะ ชิเงรุ (Yoshida Shigeru)¹ จัดตั้งกองกำลังตำรวจสำรองแห่งชาตินี้มีขึ้นนั้นมีจุดประสงค์เพื่อรักษาความปลอดภัยและความมั่นคงของญี่ปุ่น รวมทั้งเพื่อปกป้องประชาชนชาวญี่ปุ่น แต่นายกรัฐมนตรีโยชิเดะก็ไม่ได้ต้องการให้การฟื้นฟูกองทัพขึ้นใหม่นั้นเป็นเรื่องหลักของญี่ปุ่นในขณะนั้น เนื่องจากเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเพิ่งเริ่มฟื้นตัวหลังจากพ่ายแพ้ในสงครามโลก อีกทั้งมาตรา 9 ในรัฐธรรมนูญนั้นห้ามไม่ให้มีการก่อตั้งกองทัพทหารที่มีอาวุธชนิดใหม่ขึ้น นอกจากนี้ชาวญี่ปุ่นยังมีความเกลียดชังในกองทัพหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 และการตั้งกองทัพทหารนั้นอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านของญี่ปุ่น

ซึ่งการจัดตั้งกองกำลังตำรวจสำรองแห่งชาติขึ้นในปี 1950 ดูเหมือนว่าจะขัดต่อข้อบัญญัติในมาตรา 9 ของรัฐธรรมนูญ ดังนั้นนายชิเงซาบุโร ซุซูกิ (Shigesaburo Suzuki) นักการเมืองแนวสังคมนิยมของญี่ปุ่นได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ประกาศว่าการจัดตั้งกองกำลังตำรวจสำรองแห่งชาตินั้นเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ (สมศักดิ์ ดำรงสุนทรชัย, 2550) ซึ่งกองกำลังตำรวจสำรองแห่งชาติได้รับการพัฒนาต่อมาเป็นลำดับ แต่กรณีดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นนัยสำคัญของมาตรา 9 ต่อกรณีการจัดตั้งกองกำลังป้องกันตนเอง

วันที่ 8 กันยายน 1951 มีการลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพซานฟรานซิสโก (Treaty of San Francisco) ซึ่งส่งผลให้ญี่ปุ่นได้อำนาจอธิปไตยกลับคืนมา แต่ในเวลาเดียวกันนั้นได้มีการทำสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้ทหารของสหรัฐอเมริกายังคงประจำการในญี่ปุ่นต่อไป แม้ญี่ปุ่นจะมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตัวเองแล้วก็ตาม

¹ นายกรัฐมนตรีชิเงรุ โยชิเดะ จากพรรคเสรีนิยม (Liberal Party : Jiyuto) เป็นรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศในเดือนกันยายน ปี 1945 ต่อมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 1 วันที่ 2 พฤษภาคม ปี 1946 – วันที่ 24 พฤษภาคม ปี 1947 และดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 2 วันที่ 15 ตุลาคม ปี 1948 – วันที่ 10 ตุลาคม ปี 1954 ต่อมา ค.ศ.1955 พรรคเสรีนิยม (Liberal Party) ภายใต้การนำของนายชิเงรุ โยชิเดะและพรรคประชาธิปไตย (Japan Democratic Party) ภายใต้การนำของนายอิชิโร ฮาโตยามา (Ichiro Hatoyama) ได้รวมเข้าด้วยกันเป็นพรรคเสรีประชาธิปไตย (LDP : Liberal Democratic Party-JIMINTO) เพื่อสกัดกั้นการเติบโตของพรรคการเมืองแนวสังคมนิยม (Japan Socialist Party)

เดือนเมษายน ปี 1952 รัฐบาลได้จัดตั้งกองกำลังความปลอดภัยทางน้ำ (Maritime Safety Force) เพิ่มขึ้นโดยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาในด้านอาวุธ เช่น เรือเดินสมุทร เรือรบ ในรูปแบบของการให้ยืม แต่ต่อมาได้มีการลงนามในสนธิสัญญา “ข้อตกลงร่วมเกี่ยวกับการให้ยืมเรือเดินสมุทรระหว่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น” แต่เนื่องจากติดปัญหาด้านการดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมายของแต่ละประเทศ ดังนั้นกว่าจะมีการร่างสัญญากันสำเร็จจะใช้เวลาอีก ล่วงเลยมาจนถึงเดือนพฤศจิกายน และในที่สุดรัฐสภาก็สามารถประกาศใช้สนธิสัญญาดังกล่าวในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน ซึ่งหลังการประกาศใช้ราว 1 เดือน สหรัฐอเมริกาได้มอบเรือเดินสมุทร และเรือรบให้ญี่ปุ่น นอกจากนี้ในปีเดียวกัน รัฐบาลได้เสนอความคิดเกี่ยวกับกำลังรบให้รวมเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยให้เหตุผลว่า

1. แม้วรรคที่ 2 ของรัฐธรรมนูญมาตรา 9 ระบุห้ามมิให้มีกำลังรบทั้งทางบก ทางทะเล และทางอากาศ แต่ไม่มีการระบุถึงการป้องกันประเทศ
2. กำลังรบนี้มีการเตรียมการรวมเข้าด้วยกันด้วยการติดอาวุธในระดับที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการเพื่อป้องกันสงครามในปัจจุบัน

ต่อมาได้รับการตั้งชื่อใหม่ให้เป็น กองกำลังความปลอดภัยแห่งชาติ (National Safety Force) และจัดตั้งหน่วยงานด้านบริหารขึ้นโดยใช้ชื่อว่า สำนักงานความปลอดภัยแห่งชาติ (National Safety Agency) โดยถูกจัดตั้งภายใต้กฎหมายความปลอดภัย ซึ่งหน่วยงานนี้เมื่อเปรียบเทียบกับกองกำลังตำรวจสำรองแห่งชาติในด้านอาวุธยุทธโปกรณ์ จำนวนกองกำลัง และงบประมาณ นับว่าแข็งแกร่งกว่ามาก แต่อาวุธยุทธโปกรณ์ที่ติดตั้งนั้นยังไม่เข้าข่ายการมีเพื่อรุกราน ในด้านการสถาปนากองกำลังทางอากาศนั้นเริ่มมีการกล่าวถึงมาตั้งแต่ปี 1950 แต่การดำเนินการเป็นไปอย่างเชื่องช้า ในที่สุดเมื่อพบเครื่องบินรบของสหภาพโซเวียตปรากฏอยู่เหนือน่านฟ้าญี่ปุ่นบริเวณเกาะฮอกไกโด ในที่สุดการสถาปนากองทัพอากาศจึงประสบความสำเร็จในเดือนกรกฎาคม 1954

หลังจากญี่ปุ่นได้รับอำนาจอธิปไตยกลับคืน อีกทั้งสหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นมีการปรับปรุงกองทัพให้มีความเข้มแข็งเพื่อรับมือกับการถอนทัพจากเกาหลีกลับมายังญี่ปุ่นของทหารอเมริกัน ทบวงความมั่นคงของญี่ปุ่นจึงได้มีการพิจารณาถึงแนวทางการป้องกันประเทศในอนาคต โดยให้กองกำลังทั้งสองหน่วยงานนี้มีหน้าที่ป้องกันประเทศจากการโจมตีทางทหารจากภายนอกประเทศเพิ่มเติม ซึ่งนายกรัฐมนตรีโยชิเดเองก็ต้องการลดแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกา ที่ต้องการให้ญี่ปุ่นหันกลับมาดำเนินบทบาททางทหารอีกครั้งหนึ่งจึงได้ตกลงตอบรับข้อเรียกร้องของสหรัฐ ด้วยการยินยอมให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพในญี่ปุ่นโดยญี่ปุ่นจะให้การสนับสนุนด้าน

การเงินสำหรับตั้งฐานทัพในญี่ปุ่น และญี่ปุ่นได้จัดตั้งกองกำลังตำรวจกองหนุนแห่งชาติ และพัฒนาเป็นกองกำลังป้องกันตนเองตามคำสั่งของสหรัฐอเมริกา และการดำเนินนโยบายดังกล่าวได้กลายเป็นพื้นฐานในการดำเนินนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงของญี่ปุ่น ซึ่งรู้จักในนามลัทธิโยชิเดะ (Yoshida Doctrine) (พิชิต บุญสุต, 2537, น.45-46) มีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ

1. การฟื้นฟูเศรษฐกิจญี่ปุ่นเป็นจุดหมายขั้นพื้นฐานของประเทศ และเพื่อผลประโยชน์ของประเทศ และญี่ปุ่นจะเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ
2. ญี่ปุ่นจะมีอาวุธและกองกำลังขนาดย่อม และจะหลีกเลี่ยงการเข้าไปมีส่วนพัวพันในปัญหายุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ
3. ญี่ปุ่นจะพึ่งพาอาศัยสหรัฐอเมริกาในการป้องกันประเทศ โดยจะยินยอมให้สหรัฐอเมริกาส่งฐานทัพในญี่ปุ่นได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในระยะยาวของญี่ปุ่น

ซึ่งแนวคิดทั้งสามประการนั้นมีส่วนส่งเสริมให้ญี่ปุ่นสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองอย่างเต็มที่ และสอดคล้องกับความคิดของชาวญี่ปุ่นในยุคนั้นซึ่งยังฝังใจกับความหายนะจากสงคราม อีกทั้งการพึ่งพาสหรัฐอเมริกาในการป้องกันประเทศส่งผลให้ญี่ปุ่นไม่กังวลกับปัญหาด้านความมั่นคง จึงสามารถดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่ ซึ่งนายกรัฐมนตรีคนต่อมา ได้ใช้หลักการของนายกรัฐมนตรีโยชิเดะเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น

ต่อมาวันที่ 1 กรกฎาคม ปี 1954 กองกำลังรักษาความปลอดภัยแห่งชาติได้เปลี่ยนชื่อเป็นกองกำลังป้องกันตนเอง (自衛隊) โดยอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยกองกำลังป้องกันตนเอง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งทบวงความมั่นคง แบ่งแยกหน้าที่เป็นกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดิน (Ground Self Defense Force-GSDF: 陸上自衛隊) กองกำลังป้องกันตนเองทางทะเล (Maritime Self Defense Force-MSDF: 海上自衛隊) และกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศ (Air Self Defense Force-ASDF: 航空自衛隊) อยู่ภายใต้การดูแลของทบวงความมั่นคง

ในส่วนจำนวนบุคลากรของกองกำลังป้องกันตนเอง แรกเริ่มนั้นการก่อตั้งกองกำลังป้องกันตนเองนั้นเป็นคำสั่งของรัฐบาลภายใต้การควบคุมของนายกรัฐมนตรีโยชิเดะ มีกองกำลังภาคพื้นดิน 110,000 คน และกองกำลังภาคพื้นทะเล 8,000 คน วันที่ 1 กรกฎาคม 1954 กองกำลังนี้ให้เพิ่มขึ้นเป็น 152,112 คน และในปี 1983 เพิ่มขึ้นเป็น 272,162 คน อย่างไรก็ตาม บุคลากรของกองกำลังป้องกันตนเองนี้ยังไม่เคยบรรจุในเป้าหมายจำนวนตามที่ตั้งเอาไว้

ตารางที่ 1
จำนวนบุคลากรของกองกำลังป้องกันตนเอง
(ข้อมูลถึงเดือนมีนาคม ปี 2009)

	จำนวนที่กำหนด (คน)	จำนวนบุคลากรจริง (คน)	ร้อยละ
กองกำลังภาคพื้นดิน	152,212	140,251	92.1
กองกำลังทางทะเล	45,585	42,431	93.1
กองกำลังทางอากาศ	47,138	43,652	92.6
คณะเสนาธิการทหารร่วม	3,368	2,202	65.4
รวม	248,303	228,536	92

ที่มา : 平成 21 年版日本の防衛－防衛白書－

ปัจจุบันกองกำลังป้องกันตนเอง ถือได้ว่าเป็นกองกำลังที่มีศักยภาพดีที่สุดในแง่หนึ่งของโลก แม้ว่าบทบาทจะถูกจำกัดด้วยมาตรา 9 และงบประมาณทางทหารที่ถูกจำกัดไว้ที่ไม่เกินร้อยละ 1 จากรายได้มวลรวมประชาชาติ (GDP) (ผศ.ดร. ไชยศรี, 2547, น.30) โดยจุดเปลี่ยนผันเกี่ยวกับงบประมาณด้านการป้องกันประเทศนั้นเริ่มต้นในช่วงปี 1975 ในสมัยของนายกรัฐมนตรีมิกิ ทาเคโอ (Miki Takeo) ซึ่งริเริ่มนโยบายความมั่นคง 4 ประการคือ

1. จัดทำโครงการป้องกันประเทศ (National Defense Program Outline)
2. การตั้งงบประมาณป้องกันประเทศไม่เกินร้อยละ 1 จากรายได้มวลรวมประชาชาติ
3. การให้สัตยาบรรณไม่แพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์
4. ความพยายามในการบรรลุข้อตกลงด้านความร่วมมือในการป้องกันประเทศระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่น (Guideline on U.S.-Japan Defense Cooperation) ในปี 1978

ตารางที่ 2

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการป้องกันประเทศโดยเปรียบเทียบจากปีก่อนหน้า

ปีงบประมาณ	ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการป้องกันประเทศ (ร้อยล้านเยน)	เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ	สัดส่วนต่อ GDP
1955	1,349	-3.3	1.78
1965	3,014	9.6	1.07
1975	13,273	21.4	0.84
1985	31,371	6.9	0.997
1995	47,236	0.86	0.959
1997 ¹	49,475	2.1	0.959
1999	49,322	-0.2	0.994
2000	49,358	0.1	0.989
2001	49,553	0.4	0.956
2002	49,560	0	0.999
2003	49,530	-0.1	0.993
2004	49,030	-1	0.979
2005	48,564	-1	0.949
2006	48,139	-0.9	0.937
2007	48,016	-0.3	0.916
2008	47,796	-0.5	0.907
2009	47,714	-0.1	0.936

1. ตั้งแต่ปี 1997 เป็นต้นมา ตัวเลขรวมค่าใช้จ่ายในปฏิบัติการพิเศษเกี่ยวกับโครงการ
โอกินาวา (SACO projects: Special Action Committee on Okinawa)

ที่มา : 平成 19 年版日本の防衛－防衛白書－

แม้ว่างบประมาณด้านการป้องกันประเทศยังคงรักษาระดับไว้ที่ไม่เกินร้อยละ 1 จากรายได้มวลรวมประชาชาติแต่หากคิดเป็นตัวเงินเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ จะพบว่าค่าใช้จ่ายด้านทหารของญี่ปุ่นมีจำนวนมาก ตัวอย่างจากข้อมูลปี 2007 พบว่างบประมาณด้านทหารของญี่ปุ่นอยู่

ในอันดับ 6 ของโลก โดยมีงบประมาณราว 410 ไร่ยล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้ง ๆ ที่สัดส่วนของงบประมาณอยู่ที่ 0.93 ซึ่งยังไม่เกินร้อยละ 1 จากรายได้มวลรวมประชาชาติ (GDP) รองจากสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส จีน และเยอรมนี

อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งกองกำลังป้องกันตนเองนั้นทำให้เกิดข้อสงสัยที่ว่า จะผิดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งกองกำลังป้องกันตนเองก็คือหน่วยรบหน่วยหนึ่ง ข้อโต้แย้งนี้รัฐบาลญี่ปุ่นได้ตีความว่าไม่ได้จัดตั้งกองกำลังป้องกันตนเองเพื่อการรบ แต่เพื่อป้องกันการรุกรานจากภายนอกจึงไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ จากข้อโต้แย้งดังกล่าวนำไปสู่การศึกษาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญมาตรา 9 ซึ่งเป็นมาตราที่มีความเกี่ยวข้องกับปฏิบัติการต่าง ๆ ของกองกำลังป้องกันตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการออกไปปฏิบัติการรักษาสันติภาพในต่างประเทศ

2.1.1 สถานทัพสหรัฐอเมริกาในญี่ปุ่น (The US Force Japan: 在日米軍)

ปี 1951 มีการลงนามในสนธิสัญญาซานฟรานซิสโก ส่งผลให้ญี่ปุ่นได้รับอำนาจอธิปไตยกลับคืน ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกาได้มีการลงนามในสนธิสัญญาความร่วมมือด้านความมั่นคงร่วมกัน (Japan-America Security Alliance) จากผลของสนธิสัญญาดังกล่าวยังคงมีทหารของสหรัฐอเมริกาประจำการอยู่ในญี่ปุ่น โดยสหรัฐอเมริกาส่งกองกำลังป้องกันญี่ปุ่นจากภัยคุกคามต่าง ๆ จากการที่ทหารสหรัฐอเมริกายังคงประจำการในญี่ปุ่นนั้นส่งผลให้เกิดข้อถกเถียงในสังคมญี่ปุ่นอย่างกว้างขวาง โดยฝ่ายต่อต้านสงครามมองว่าการเข้ามาตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกากำลังนำภัยมาสู่ญี่ปุ่นโดยไม่จำเป็น ขณะที่ฝ่ายอนุรักษ์นิยมประณามกรณีดังกล่าวว่าเป็นผลมาจากข้อบัญญัติในมาตรา 9 ที่ทำให้ประเทศต้องอยู่ในภาวะไร้เกียรติภูมิและต้องพึ่งพากองกำลังจากภายนอกในการปกป้องดินแดน

ในปี 1960 ได้สิ้นสุดสัญญาความร่วมมือด้านความมั่นคงดังกล่าว แต่ญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกาได้จัดทำสนธิสัญญาฉบับใหม่ขึ้นเมื่อวันที่ 19 มกราคม ปี 1960 มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือและความมั่นคงร่วมกันระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา (Treaty of Mutual Cooperation and Security between the United States and Japan) โดยมีสาระสำคัญในมาตราที่ 5 คือการป้องกันประเทศญี่ปุ่นจากการรุกรานภายนอก และมาตราที่ 6 การใช้ฐานทัพและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับฐานทัพของสหรัฐอเมริกาในญี่ปุ่น ซึ่งฐานทัพนั้นนอกจากทำหน้าที่การป้องกันญี่ปุ่นในด้านความมั่นคงในทะเล และน่านฟ้ารอบญี่ปุ่น ป้องกันขีปนาวุธจากภายนอกที่ผ่านเข้ามายังญี่ปุ่น ให้การช่วยเหลือในกรณีที่เกิดภัยพิบัติต่าง ๆ โดยร่วมมือกับกองกำลังป้องกันตนเองแล้ว ยังทำหน้าที่ในการปกป้องความมั่นคงของเอเชีย

ตะวันออกไกลด้วย สำหรับระยะเวลาของสนธิสัญญากำหนดไว้คราวละ 10 ปี ถ้าครบกำหนดแล้ว หากไม่มีฝ่ายใดขอต่อสัญญาภายใน 1 ปี ให้ถือเป็นการต่อสัญญาโดยอัตโนมัติ ผณิตา ไชยศร (2547, น.32) กล่าวว่าสนธิสัญญาความมั่นคงที่ลงนามในปี 1960 นี้เป็นเสมือนกับข้อตกลงสัญญาเช่าฐานทัพ (Base-leasing agreement) ซึ่งสหรัฐอเมริกาจะปกป้องญี่ปุ่นจากภัยคุกคามเพื่อเป็นการทดแทนการตั้งฐานทัพในประเทศญี่ปุ่น

วันที่ 17 เมษายน 1996 นายกรัฐมนตรีฮาชิโมโตะ (Hashimoto Ryutaro) และประธานาธิบดีบิล คลินตัน (Bill Clinton) ได้แถลงปฏิญญาด้านความมั่นคงร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางในการเป็นพันธมิตรในศตวรรษที่ 21 (Japan-US Joint Declaration on Security – Alliance for the 21st Century) โดยในปฏิญญานี้ได้แสดงให้เห็นถึงขอบเขตทางภูมิศาสตร์ที่ญี่ปุ่นต้องรับผิดชอบจากเดิมที่รับผิดชอบเพียงแคภายในประเทศ โดยขยายความรับผิดชอบไปทั่วเขตเอเชียแปซิฟิก และญี่ปุ่นยังคงยินยอมให้ความช่วยเหลือด้านการเงินในการดูแลฐานทัพสหรัฐอเมริกาในดินแดนญี่ปุ่นต่อไป ในฐานะผู้ให้การสนับสนุน (Host Nation Support : 思いやり予算) จากสถิติการให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่ฐานทัพสหรัฐพบว่าตั้งแต่ปี 1978 จนกระทั่งสิ้นสุดสงครามเย็นนั้น งบประมาณยังคงอยู่ในระดับไม่เกินพันล้านเยน และเพิ่มจำนวนมากขึ้นจนกระทั่งตั้งแต่ปี 2000 เป็นต้นมางบประมาณที่ญี่ปุ่นให้แก่ฐานทัพสหรัฐนั้นค่อยๆ ลดจำนวนลงทั้งนี้ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลจากการลดจำนวนฐานทัพสหรัฐอเมริกาในญี่ปุ่น ปี 2004 มีจำนวนฐานทัพสหรัฐในญี่ปุ่นทั้งสิ้น 135 ฐานทัพ แต่จากข้อมูลในปี 2007 พบว่ามีฐานทัพสหรัฐอเมริกในญี่ปุ่นทั้งสิ้น 85 ฐานทัพ มีทหารประจำการจำนวน 32,803 นาย

ตารางที่ 3

จำนวนฐานทัพและกำลังทหารสหรัฐที่ประจำการในประเทศญี่ปุ่น

	1975	2007		1975	2007
ฐานทัพ			กำลังทหาร (คน)	50,500	32,803
จำนวน	136	85	ทหารบก	5,000	2,460
พื้นที่ (km ²)	362	309	ทหารเรือ	31,000	3,789
			นาวิกโยธิน	-(1)	13,736
			ทหารอากาศ	14,500	12,818

(1) ยังไม่ได้จัดตั้งหน่วยนาวิกโยธิน (海兵隊) กำลังทหารจึงรวมอยู่ในทหารเรือ (海軍)

ที่มา : 日本国勢図会 2009/10

ตารางที่ 4

การสนับสนุนด้านการเงินแก่ฐานทัพสหรัฐอเมริกา

ปี	จำนวนเงินสนับสนุน : ร้อยล้านเยน	ปี	จำนวนเงินสนับสนุน : ร้อยล้านเยน
1978	62	2001	2573
1979	280	2002	2500
1980	374	2003	2460
1985	807	2004	2441
1990	1680	2005	2378
1995	2714	2006	2326
2000	2567	2007	2173

ที่มา : 平成 21 年版日本の防衛－防衛白書－

ซึ่งในการสำรวจประชามติชาวญี่ปุ่นของสำนักงานคณะรัฐมนตรี ตั้งแต่ปี 1978-2003 ชี้ให้เห็นว่าแม้ว่าจะมีสงครามอิรัก แต่ประชาชนก็ยังคงสนับสนุนข้อตกลงด้านความมั่นคงระหว่างสหรัฐและญี่ปุ่นต่อไป โดยร้อยละ 60 ของผู้ถูกสำรวจ “เห็นด้วย” หรือ “เห็นด้วยพอควร” ว่าข้อตกลงด้านความมั่นคงระหว่างสหรัฐและญี่ปุ่นมีส่วนให้มีความสงบและความมั่นคงในญี่ปุ่น นอกจากนี้มากกว่าร้อยละ 60 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นชอบกับ “ระบบความมั่นคงระหว่างสหรัฐและญี่ปุ่นและกองกำลังป้องกันตนเอง” เพื่อป้องกันประเทศญี่ปุ่น ในขณะที่มีน้อยคนที่แสดงมุมมองว่า “ญี่ปุ่นควรจะยกเลิกข้อตกลงด้านความมั่นคงระหว่างสหรัฐและญี่ปุ่นและป้องกันประเทศด้วยตนเอง”

นายฟูมิโอะ เคียวมะ (Fumio Kyoma) ได้แสดงความคิดเห็นของตัวเองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐเกี่ยวกับการโจมตีอิรักของสหรัฐว่า “ในความเป็นจริงเกี่ยวกับการเป็นพันธมิตรของสหรัฐและญี่ปุ่นนั้น ผมไม่สามารถต่อต้านหรือสนับสนุนทหารสหรัฐที่มีศักยภาพในการโจมตีอิรักได้ สิ่งที่ได้ทำก็คือเข้าใจการตัดสินใจของสหรัฐ นอกจากนี้ญี่ปุ่นไม่สามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับเกาหลีเหนือโดยปราศจากสหรัฐอเมริกาแล้ว เศรษฐกิจของญี่ปุ่นก็ผูกติดกับเศรษฐกิจของอเมริกาอีกด้วย ญี่ปุ่นไม่สามารถทำอะไรได้หากไม่มีสหรัฐอเมริกา ... ญี่ปุ่นไม่มี

ทางเลือกอื่น นอกเสียจากเข้าใจในการตัดสินใจของสหรัฐอเมริกา” (Asahi Shinbun, February 14, 2003 in Natsuyo Ishibashi, 2007, p.784)

ผลการสำรวจของ NHK ในเดือนธันวาคม 2003 ก็ได้ให้ผลเช่นเดียวกับการสำรวจของสำนักงานคณะรัฐมนตรี ในการถามว่าญี่ปุ่นควรทำอะไรเกี่ยวกับการเป็นพันธมิตรของสหรัฐ และญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่บนข้อตกลงด้านความมั่นคง ร้อยละ 49.9 ตอบว่า “ญี่ปุ่นควรจะรักษาสภาพที่เป็นอยู่ต่อไป” ร้อยละ 19.7 บอกว่า “ญี่ปุ่นควรลดการขยายความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา” ร้อยละ 15.5 บอกว่า “ญี่ปุ่นควรสร้างการเป็นพันธมิตรที่เข้มแข็งกับสหรัฐอเมริกา” และมีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่บอกว่า “ญี่ปุ่นควรยกเลิกข้อตกลงด้านความมั่นคงระหว่างสหรัฐและญี่ปุ่น” ซึ่งประชาชนได้ให้เหตุผลไว้ดังนี้ ร้อยละ 30.4 ให้เหตุผลว่า “เนื่องจากสหรัฐมีบทบาทสำคัญในการรักษาความสงบสุขในเอเชีย” ร้อยละ 30.2 บอกว่า “หากญี่ปุ่นล้มเหลวในการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐนั้นอาจจะส่งผลถึงเศรษฐกิจของญี่ปุ่นด้วย” ร้อยละ 26.1 บอกว่า “เพราะว่าการเป็นมิตรกันระหว่างสหรัฐและญี่ปุ่นได้นำมาซึ่งความมั่นคงของประเทศญี่ปุ่น” ดังนั้น ประชาชนไม่ได้มองเห็นข้อตกลงด้านความมั่นคงระหว่างสหรัฐและญี่ปุ่นมีความสำคัญเพียงแต่ด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นเท่านั้นแต่ยังรวมถึงเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย

1.2 ภูมิหลังการเข้าร่วมรักษาสันติภาพของกองกำลังป้องกันตนเอง

กล่าวได้ว่ากรณีความขัดแย้งในวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซียครั้งแรก ในปี 1991 นั้นมีส่วนส่งเสริมให้ญี่ปุ่นมีการตระพระราชบัญญัติรักษาสันติภาพ และได้เริ่มขยายบทบาทด้านการทหารอย่างจริงจังมากขึ้น โดยการตราพระราชบัญญัติรักษาสันติภาพในปี 1992 นอกเหนือจากการบริจาคเงินช่วยเหลือผ่านสหประชาชาติเป็นจำนวนมากแล้ว ยังได้ดำเนินการส่งเจ้าหน้าที่ของกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมในการรักษาความมั่นคงระดับนานาชาติภายใต้กรอบการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ ในรักษาสันติภาพ การบรรเทาทุกข์และฟื้นฟูในพื้นที่หลังความไม่สงบยุติลง ดังนี้

1.2.1 การกิจการตรวจสอบแห่งสหประชาชาติในอันโกลาครั้งที่ 2

アンゴラ国際平和協力業務

ภารกิจในอันโกลา (UNAVEM II) ญี่ปุ่นส่งเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์การเลือกตั้งโดยมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล รัฐบาลท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่จากกองกำลังป้องกันตนเองไปยังอันโกลา เพื่อสังเกตการณ์การเลือกตั้งประธานาธิบดีและสมาชิกสภานิติบัญญัติในการเลือกตั้งวันที่ 29

และ 30 กันยายน 1992 โดยญี่ปุ่นได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่สังเกตบริเวณที่มีการลงคะแนนเลือกตั้ง โดยสังเกตการณ์กระทำผิดต่อการเลือกตั้งในทุกรูปแบบ เช่นการทำลายบัตรเลือกตั้ง และตรวจตราภาพรวมทั้งหมดของการเลือกตั้ง

1.2.2 การประสานความร่วมมือเพื่อการรักษาสันติภาพในกัมพูชา (1992-93)

カンボジア国際平和協力業務

การรักษาสันติภาพในกัมพูชา (UNTAC) ญี่ปุ่นได้ส่งเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์การหยุดยิง 8 นายถูกส่งมาในเดือนกันยายน 1992 จนถึง มีนาคม 1993 เจ้าหน้าที่อีก 8 นายในชุดที่สองถูกส่งมาในเดือนมีนาคม ถึงกันยายน 1993 มีหน้าที่ดูแลจัดการจัดเก็บอาวุธที่ได้มาจากทหารที่ปลดอาวุธของกัมพูชาจากทุกกลุ่ม ตรวจสอบการหยุดยิงที่จุดสังเกตการณ์ตามแนวชายแดน และตรวจสอบการแทรกซึมของกองกำลังอื่น ๆ และการลักลอบนำเข้าอาวุธและระเบิด ส่งเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์การเลือกตั้งเข้าไปในกัมพูชาจำนวน 23 คน ตั้งแต่วันที่ 23 พฤษภาคม จนถึง 28 พฤษภาคม 1993 เพื่อสนับสนุนการจัดการเลือกตั้ง ประจําการที่โรงเรียน, วัด, และพื้นที่ต่าง ๆ ในช่วงที่มีการเลือกตั้ง สังเกตการณ์นับผลคะแนนการเลือกตั้งที่สำนักงานการเลือกตั้งในเมืองตะแวงและกรุงพนมเปญ

นอกจากนี้ญี่ปุ่นได้ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ 75 นายเข้าไปในกัมพูชา ตั้งแต่เดือนตุลาคม 1992 จนถึง กรกฎาคม 1993 เพื่อให้คำแนะนำและดูแลกองกำลังตำรวจของในการสืบสวนคดีอาชญากรรมต่าง ๆ อีกทั้งยังได้ขยายการปฏิบัติหน้าที่ในการให้แนวทางในการควบคุมการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วนในเมืองใหญ่ ญี่ปุ่นได้ส่งหน่วยทหารช่างของกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ 600 นายหน่วยแรกอยู่ในกัมพูชาตั้งแต่กันยายน 1992 ถึง เมษายน 1993 หน่วยที่สองตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนกันยายน 1993 หน่วยทหารช่างได้สร้างถนนและสะพานในเส้นทาง National Routes 2 และ 3 ซึ่งถูกทำลายในช่วงสงครามกลางเมืองภารกิจของหน่วยนี้นั้นขยายผลไปถึงการจัดหาน้ำ น้ำมัน อาหาร การปฏิบัติการทางการแพทย์และที่พักชั่วคราว อีกทั้งหน่วยนี้ได้ทำการขนส่งและจัดเก็บเสบียง การขนส่งทางทะเลและหน่วยเสบียงถูกส่งไปยังกัมพูชาประกอบด้วยเรือขนส่งสองลำและเรือเสบียงจากกองกำลังป้องกันทางทะเลของญี่ปุ่น หน่วยทางทะเลนี้ได้จัดหาอาหาร ที่พักชั่วคราว และการเดินทางทางทะเลสำหรับหน่วยทหารช่างของกองกำลังป้องกันตนเอง และรวมถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วย ส่วนกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศได้จัดหาเครื่องบินขนส่ง C-130H จำนวน 6 ลำ เพื่อใช้ในการขนส่งหน่วยทหารช่างกองกำลังป้องกันตนเอง ยานพาหนะของหน่วย รวมทั้งใช้ขนส่งเสบียงและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้แก่หน่วยทหารช่าง

1.2.3 ปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติในโมซัมบิก

モザンビーク国際平和協力業務

การปฏิบัติการของสหประชาชาติในโมซัมบิก (ONUMOZ) นั้นเป็นปฏิบัติการรักษาสันติภาพครั้งที่ 3 ที่ญี่ปุ่นได้เข้าร่วม ญี่ปุ่นได้ส่งกองกำลังป้องกันตนเองและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ไปยัง ONUMOZ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 1993 จนถึง มกราคม 1995 เพื่อทำหน้าที่ดูแลการอพยพ และหน่วยสังเกตการณ์การเลือกตั้ง โดยญี่ปุ่นได้ส่งเจ้าหน้าที่ทหารไป 2 ครั้งรวม 5 นาย โดยได้ช่วยวางแผนประสานงานปฏิบัติการด้านการขนส่ง โดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่จากประเทศอื่น ๆ ส่งผู้สังเกตการณ์การเลือกตั้ง 15 คนไปตั้งแต่วันที่ 27 ตุลาคมถึง 29 ตุลาคม 1994 เพื่อสังเกตการณ์การเลือกตั้งประธานาธิบดีและผู้แทน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐบาล 3 คน, เจ้าหน้าที่ราชการ 1 คน, และเจ้าหน้าที่จากเอกชน 11 คน เพื่อสังเกตการณ์การเลือกตั้งให้แน่ใจว่าเป็นการเลือกตั้งที่ยุติธรรม ส่วนกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศทำหน้าที่ขนส่งอาหารและอุปกรณ์อื่น ๆ จากญี่ปุ่น

1.2.4 ภารกิจการสังเกตการณ์แห่งสหประชาชาติในเอลซัลวาดอร์

エルサルバドル国際平和協力業務

ภารกิจการสังเกตการณ์แห่งสหประชาชาติในเอลซัลวาดอร์ (ONUSAL) ญี่ปุ่นส่งผู้สังเกตการณ์การเลือกตั้งจำนวน 15 คน โดยเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล 3 คน รัฐบาลท้องถิ่น 1 คน และเจ้าหน้าที่จากกองกำลังป้องกันตนเองจำนวน 11 คน เพื่อสังเกตการณ์การเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติ และการเลือกตั้งอื่น ๆ ในช่วงวันที่ 20 มีนาคม และวันที่ 24 เมษายน ค.ศ.1994 โดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่จากประเทศอื่น ๆ โดยทำหน้าที่สังเกตการณ์การเตรียมการของหน่วยเลือกตั้ง กระบวนการเลือกตั้ง บัตรเลือกตั้ง และการนับคะแนนการเลือกตั้ง โดยเจ้าหน้าที่ชาวญี่ปุ่น 10 คนได้รับมอบหมายให้ไปสังเกตการณ์ในเขตซานซัลวาดอร์ (San Salvador) ซึ่งเป็นเขตที่ตั้งอยู่ใกล้เมืองหลวง และเจ้าหน้าที่อีก 5 คน ได้รับมอบหมายให้ไปสังเกตการณ์ในเขตซานอันนา (San Ana)

1.2.5 การประสานความร่วมมือเพื่อการรักษาสันติภาพแก่ผู้ลี้ภัยชาวรวันดา

ルワンダ難民救援国際平和協力業務

ประชาชนชาวรวันดาจำนวนมากที่หนีออกจากรวันดาไปยังประเทศเพื่อนบ้านในช่วงที่เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นต้องประสบกับสภาพความเป็นอยู่ที่เลวร้าย ซึ่งทำให้เสียชีวิตด้วยโรค อหิวาตกโรค, โรคบิด, และโรคอื่น ๆ ญี่ปุ่นได้ส่งหน่วยกองกำลังป้องกันตนเองและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ไปยังเมืองโกมา ประเทศซาอีร์ (ปัจจุบันเป็นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก) และ

ประเทศใกล้เคียง ๆ ตามคำขอของ UNHCR ตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม 1994 นอกจากนี้ยังจัดหาการสนับสนุนในด้านการแพทย์ สุขาภิบาล ประปา และการขนส่งทางอากาศ

หน่วยกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดิน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่แพทย์ของกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินเชี่ยวชาญด้านอายุรแพทย์และศัลยแพทย์ได้เข้าปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลโกมา โดยคนไข้ส่วนใหญ่มาจากค่ายผู้ลี้ภัย ในด้านสาธารณสุข ได้จัดหาเชื้อโรคในหอน้ำของค่ายผู้ลี้ภัย ฉีดยาพ่นไล่เห็บหมัดภายในค่าย ฝึกอบรมคนในพื้นที่ในการป้องกันโรคไข้มาลาเรีย การกำจัดเห็บหมัด และยังได้สร้างบ่อน้ำทิ้งเพื่อช่วยในการระบายน้ำ จัดหาน้ำให้แก่ผู้ลี้ภัย นอกจากนี้ยังช่วยสร้างถนนในค่ายและจัดการด้านการขนส่ง

ส่วนกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศถูกส่งไปเพื่อช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาววันดา เจ้าหน้าที่หลักคือการขนส่งเจ้าหน้าที่ของญี่ปุ่นและเสบียงระหว่างเมืองไนโรบี ในเคนยาและเมืองโกมาในรวันดา นอกจากนี้ยังจัดหาสิ่งใช้สอยให้แก่ผู้ลี้ภัย เช่นยารักษาโรค เต็นท์ขนาดใหญ่ ผ้าห่มให้แก่ UNHCR ซึ่งปฏิบัติการหลักอยู่ในซาอีร์

1.2.6 กองกำลังสหประชาชาติสังเกตการณ์การถอนทหาร

ゴラン高原国際平和協力業務

ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 1996 ญี่ปุ่นได้จัดส่งกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินและเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่น ๆ ไปยังกองกำลังสหประชาชาติสังเกตการณ์การถอนทหาร (UNDOF) ที่ราบสูงโกลัน ทางตะวันตกเฉียงใต้ของซีเรีย ซึ่งญี่ปุ่นได้ส่งนายทหารเสนานิการ 2 นายไปยัง UNDOF เพื่อปฏิบัติการกิจในกองบัญชาการ และทำหน้าที่ในหน่วยส่งกำลังบำรุงร่วมกับประเทศแคนาดา ในภารกิจครั้งนี้ของพวกเขายังทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์งานของ UNDOF วางแผนและประสานงานในปฏิบัติการด้านการขนส่ง เช่น เรือยานพาหนะการเดินทาง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ 43 นายของหน่วยขนส่งของกองกำลังป้องกันตนเองได้สนับสนุนด้านการขนส่งให้แก่ภารกิจ UNDOF รวมถึงการซ่อมแซมถนน และการจัดเก็บอาหารและอุปกรณ์อื่น ๆ ในแคมป์ที่ประเทศอิสราเอล และในประเทศซีเรีย การสนับสนุนของกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศ นับแต่เดือนพฤษภาคม 1996 ได้จัดเตรียมเครื่องบินขนส่ง C-130H ไว้ขนส่งอาหารและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนหน่วยขนส่งและนายทหารเสนานิการในที่ราบสูงโกลันทุก ๆ 6 เดือน จนถึงปัจจุบัน โดยภารกิจการสังเกตการณ์การถอนทหารนี้เพื่อเจรจาสันติภาพระหว่างอิสราเอลและซีเรีย เพื่อนำไปสู่การเจรจาสันติภาพในตะวันออกกลาง

1.2.7 การประสานความร่วมมือเพื่อรักษาสันติภาพในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

ボスニア・ヘルツェゴビナ国際平和協力業務

ในปี 2000 ญี่ปุ่นได้ส่งเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์การเลือกตั้ง 11 คน (เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล 3 คน และจากส่วนเอกชน 8 คน) และเจ้าหน้าที่ประสานงาน 6 คนเพื่อช่วยเหลือในการตรวจสอบการเลือกตั้ง โดยประจำอยู่ที่กรุงซาราเยโว และที่บันยา ลูกา (Banja Luka) เพื่อตรวจสอบความเรียบร้อยของศูนย์เลือกตั้งและการสังเกตการณ์คะแนนให้เป็นไปตามกฎหมายการเลือกตั้ง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ประสานงานที่ถูกส่งมามีหน้าที่ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของญี่ปุ่น และองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยให้ช่วยเหลือให้เจ้าหน้าที่สังเกตการณ์การเลือกตั้งได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ซึ่งก่อนหน้านี้ในปี 1998 ญี่ปุ่นก็เคยส่งเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์การเลือกตั้งเข้ามายังบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

1.2.8 การรักษาสันติภาพเพื่อผู้ลี้ภัยชาวอัฟกานิสถาน

アフガニスタン難民救援国際平和協力業務

เดือนตุลาคม 2001 ญี่ปุ่นได้จัดหาวัสดุอุปกรณ์สำหรับผู้ประสบภัยชาวอัฟกานิสถาน เช่น เต็นท์ ผ้าห่ม ถูนอน ภาชนะบรรจุน้ำ และแผ่นพลาสติก ให้แก่ UNHCR เพื่อสนับสนุนในภารกิจช่วยเหลือสำหรับผู้ลี้ภัยชาวอัฟกานิสถาน และเจ้าหน้าที่หน่วยกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศ 138 ได้ขนส่งวัสดุอุปกรณ์นี้ ไปยังกรุงอิสลามาบัด รวมถึงเจ้าหน้าที่ประสานงาน 2 คนจากสำนักงานคณะรัฐมนตรีถูกส่งไปที่ปากีสถานเพื่ออำนวยความสะดวกในการประสานงานระหว่างหน่วยและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ต่อมาวันที่ 9 พฤศจิกายน 2001 ญี่ปุ่นได้ส่งเรือพิฆาต 2 ลำ และเรือส่งกำลังบำรุงไปยังมหาสมุทรอินเดีย เพื่อสนับสนุนการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกา ต่อมาในเดือนตุลาคม 2002 ได้ส่งเรือคุ้มกัน 16 ลำ และเรือขนส่งเสบียง พร้อมการขนถ่ายน้ำมันจำนวน 200,000 ลิตรให้แก่เรือรบอังกฤษและสหรัฐอเมริกา วันที่ 16 ธันวาคม 2002 ญี่ปุ่นได้ส่งเรือพิฆาตที่มีระบบขีปนาวุธนำวิถี พร้อมระบบเรดาร์ที่สามารถตรวจจับการเคลื่อนไหวของเครื่องบิน รวมถึงขีปนาวุธไปยังมหาสมุทรอินเดีย เพื่อให้การคุ้มกันเรือรบของสหรัฐอเมริกาที่กำลังเดิมเชื้อเพลิงในมหาสมุทรอินเดีย (ผนิตา ไชยศร, 2547 น.55)

1.2.9 การประสานความร่วมมือเพื่อรักษาสันติภาพแก่ผู้ลี้ภัยชาวโคโซโว

コソボ国際平和協力業務

เดือนเมษายน 1999 ญี่ปุ่นได้จัดหาวัสดุใช้สอยช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาวโคโซโว เช่น เต็นท์ ผ้าห่ม และถูนอน ให้แก่ UNHCR นอกจากนี้ในเดือนพฤศจิกายน 2001 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่งผู้

สังเกตการณ์การเลือกตั้ง 6 คน (3 คนจากส่วนเอกชนและ 3 คนจากส่วนของรัฐบาล) อีกทั้งเจ้าหน้าที่ประสานงาน 5 คนเพื่อประสานงานระหว่างผู้สังเกตการณ์การเลือกตั้งกับองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในโคโซโวในเมืองพริสตีนา เมืองมิโตรวีกา เมืองอิสตอก เมืองคลีนา เมืองมาลิเซโว และเมืองดาโกวีกา โดยสังเกตการณ์เตรียมพร้อมก่อนการเลือกตั้ง การเลือกตั้ง การนับคะแนน, และอื่น ๆ แล้วจึงรายงานผลให้แก่สภายุโรป ส่วนเจ้าหน้าที่ประสานงาน 5 คนที่ถูกส่งมาได้เริ่มปฏิบัติการกิจในวันที่ 9 พฤศจิกายน เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างสภายุโรปกับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และผู้สังเกตการณ์การเลือกตั้งของญี่ปุ่น

1.2.10 การประสานความร่วมมือเพื่อการรักษาสันติภาพเพื่อผู้ลี้ภัยชาวอิรัก

イラク難民救援国際平和業務

ญี่ปุ่นได้ส่งเจ้าหน้าที่ของกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศในหน่วยช่วยเหลือผู้ลี้ภัยไปยังจอร์แดนในเดือนมีนาคม 2003 และการจัดส่งเดินที่ให้แก่ UNHCR ซึ่งทำหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาวอิรักในจอร์แดนและซีเรีย นอกจากนี้ยังทำหน้าที่จัดส่งวัสดุอุปกรณ์และของใช้ต่าง ๆ ตามคำขอของโครงการอาหารโลก หลังเหตุการณ์โจมตีสหรัฐฯ ถึงแม้ว่าประชาชนชาวอิรักพยายามที่จะอยู่ในประเทศของตน แต่เนื่องจากความขัดแย้งในอดีทำให้เกิดความไม่สงบในประเทศ ส่งผลให้ประชาชนกว่า 2 ล้านคนยังคงไร้ที่อยู่อาศัย และผู้ลี้ภัยอีกราว 2 ล้านคนลี้ภัยไปยังประเทศเพื่อนบ้านเช่น ซีเรีย และจอร์แดน จากสถานการณ์ข้างต้น UNHCR ได้ขอให้รัฐบาลญี่ปุ่นจัดหาเงินทุนอย่างเร่งด่วน รัฐบาลญี่ปุ่นได้ตัดสินใจจัดหาเงินทุน 1,000 ล้านดอลลาร์ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย

เดือนธันวาคม 2003 ญี่ปุ่นได้เริ่มส่งเจ้าหน้าที่ของกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศเข้าไปยังฐานทัพในคูเวตเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการขนส่งสิ่งของในอิรัก ส่วนกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินนั้นมีพื้นที่ปฏิบัติงานในซามาวาห์ จ.มุซันนา การกิจโดยส่วนใหญ่จะเป็นการจัดหาอุปกรณ์และสร้างสาธารณูปโภคเพื่อการดำรงชีพ เช่นยารักษาโรค การบูรณะถนน การซ่อมแซมโรงเรียน เป็นต้น

ซึ่งทุกปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเองในต่างประเทศที่ผ่านมาทั้งหมดนั้น พื้นที่ปฏิบัติงานมีความปลอดภัยจากเหตุการณ์สู้รบ เป็นการปฏิบัติงานด้านการบูรณะและฟื้นฟู ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานภายใต้การกอบการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ แต่ในส่วนของปฏิบัติการในอัฟกานิสถาน และในอิรักนั้นไม่ได้เป็นไปภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติรักษาสันติภาพ 1992 เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวยังไม่สงบจากการสู้รบ การส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปเป็นการทำตามข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการให้ญี่ปุ่นมีส่วนร่วมในการรักษา

ความมั่นคงในระดับนานาชาติ ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับของสหประชาชาติ ซึ่งทำให้เกิดข้อถกเถียงกันว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นในเรื่องการใช้อำนาจตัดสินข้อพิพาทระหว่างประเทศหรือไม่ การส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปยังพื้นที่ที่ไม่ปลอดภัย ส่งผลให้มติมหาชนส่วนใหญ่คัดค้านการตัดสินใจของรัฐบาลในครั้งนี้ อีกทั้งประชาชนยังกังวลในเรื่องความสัมพันธ์กับประเทศอาหรับและประเทศมุสลิมที่อาจพังทลายลง

2.3 การตีความและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญมาตรา 9

แม้ปัจจุบันกองกำลังป้องกันตนเองได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการป้องกันตนเองให้อยู่ในระดับสูง แต่ถึงกระนั้นญี่ปุ่นก็ยังไม่ได้แก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้สามารถมีกำลังทหารไว้ป้องกันประเทศแต่อย่างใด รัฐบาลญี่ปุ่นใช้การตีความรัฐธรรมนูญมาตรา 9 ในการป้องกันประเทศ ซึ่งการตีความก็มีความแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ในแต่ละยุคสมัย เช่นรัฐบาลสมัยนายโยชิโตะ ชิเงรุแสดงความเห็นว่า ญี่ปุ่นไม่มีศักยภาพในการทำสงครามตามแบบสมัยใหม่ ไม่ว่าจะกองกำลังตำรวจสำรองแห่งชาติ หรือกองกำลังความปลอดภัยแห่งชาติก็ไม่มีความสามารถดังกล่าว รัฐบาลสมัยนายฮาโตยามา อิชิโร (Hatoyama Ichiro) แสดงความคิดเห็นว่าการมีกองกำลังทหารในระดับต่ำเพื่อป้องกันตนเองนั้นไม่ผิดต่อรัฐธรรมนูญ (ไชยวัฒน์ คำชู, 2549, น.437) ปัญหาว่ากองกำลังป้องกันตนเองขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น เป็นประเด็นที่มีการโต้เถียงในญี่ปุ่นตลอดมา มีการยื่นเรื่องฟ้องศาลฎีกาหลายครั้งว่า ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ขอให้ยุบหน่วยงานนี้ ศาลฎีกาได้ได้พิพากษาว่ารัฐธรรมนูญมาตรา 9 ห้ามมีกองกำลังเพื่อการรุกราน ถ้ามีไว้เพื่อป้องกันตนเองอันเป็นสิทธิที่ทุกประเทศพึงมีก็ถือว่าไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งสหประชาชาติก็ได้รับรองสิทธินี้ของสมาชิกทุกประเทศ

Watanabe (2004, p.14) กล่าวว่าดูเหมือนกองกำลังป้องกันตนเองที่มีอยู่นั้นจะขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าไม่มีมาตรา 9 ที่ระบุไว้ถึงการจำกัดอำนาจทางทหาร ญี่ปุ่นก็อาจกลายเป็นประเทศมหาอำนาจทางทหารประเทศหนึ่งที่อาวุธนิวเคลียร์อยู่ในความครอบครอง 後藤 貴一 (2007) กล่าวว่าในวรรคแรกของมาตรา 9 ได้กล่าวถึงการละสิทธิต่าง ๆ ไว้ 3 ประการคือ

1. สละสิทธิจากสงครามที่ประกาศโดยอำนาจแห่งรัฐ
2. สละสิทธิจากการข่มขู่ด้วยกำลังรบ
3. สละสิทธิจากการใช้อำนาจรบ

จาก 3 ประการดังกล่าวมีการละสิทธิเพื่อเป็นวิธีการสำหรับตัดสินข้อพิพาทระหว่างประเทศ ซึ่งหมายถึงการละสิทธิในสงครามที่เป็นการรุกราน แต่ไม่ได้เป็นการละสิทธิในสงครามเพื่อการลงโทษตามคำสั่งของสหประชาชาติ รวมทั้งสงครามเพื่อปกป้องประเทศชาติ

แม้จะมีการจัดตั้งกองกำลังป้องกันตนเองขึ้นแล้ว แต่ก็ยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันว่าการมีกองกำลังป้องกันตนเองนั้นละเมิดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการพิจารณาคดีดังกล่าว ศาลได้ใช้ “คดีเอนิวะ”¹ “คดีฐานทัพในนงะนุมะ”² และคดีฐานทัพเฮียะคุริ³ โดยศาลสูงสุดได้ตัดสินว่า “การมีกองกำลังป้องกันตนเองนั้นไม่ผิดต่อรัฐธรรมนูญ” ซึ่งคำตัดสินโดยคำพิพากษาคดีฐานทัพเฮียะคุริ วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 1977 ได้เปิดเผยรายละเอียดว่าญี่ปุ่นเป็นรัฐเอกราชมีสิทธิในการป้องกันตนเองจากการรุกรานจากภายนอก โดยใช้กองกำลังป้องกันตนเอง แม้รัฐธรรมนูญจะระบุว่าห้ามมีศักยภาพทางสงครามทั้งหมด ซึ่งหมายถึงศักยภาพที่จะใช้ในการรุกราน แต่จะไม่ผิดต่อรัฐธรรมนูญหากมีเพื่อการป้องกันประเทศ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ญี่ปุ่นมีสิทธิป้องกันตนเองในฐานะเป็นรัฐที่มีเอกราช และป้องกันตนเองจากการรุกรานที่ไม่เป็นธรรมจากภายนอก
2. การตีความคำว่า “เป้าหมายของวรรคข้างต้น” หมายถึงศักยภาพของการทำสงครามเพื่อการรุกราน ดังนั้นจะไม่เป็นการละเมิดต่อรัฐธรรมนูญหากมีศักยภาพทางสงครามเพื่อการป้องกันประเทศ
3. การป้องกันประเทศนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาสถานการณ์ระหว่างประเทศรอบด้าน

ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์ (2542, น.214) กล่าวว่า สาเหตุที่ไม่เรียกกองกำลังป้องกันตนเองอย่างตรงไปตรงมาว่า กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ก็เพื่อให้ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญที่ห้ามมีกองกำลังเหล่านี้เพื่อการรุกราน ดังนั้นจึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

¹ คดีเอนิวะ ปี 1962 (ปีโชวะที่ 37) เป็นคดีที่เกษตรกรท้องถิ่นตัดสายโทรศัพท์ของกำลังป้องกันตนเองทางบกในระหว่างการฝึกซ้อม ในสถานที่ฝึกซ้อมที่ชิมะมัทสึ จ.ฮอกไกโด

² คดีฐานทัพในนงะนุมะ ปี 1969 (ปีโชวะ 44) คดีที่ประชาชนฟ้องร้องรัฐมนตรีเกษตรเพราะยกเลิกข้อกำหนดเขตป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อสร้างฐานขีปนาวุธของกองกำลังป้องกันตนเองในเมืองนงะนุมะ จ.ฮอกไกโด

³ คดีฐานทัพเฮียะคุริ ปี 1947 คดีเกี่ยวกับการตั้งฐานทัพอากาศของกองกำลังป้องกันตนเองที่เฮียะคุริ จ.อิบารากิ

ซึ่งผลจากการตีความว่ากองกำลังป้องกันตนเองจัดตั้งขึ้นเพื่อป้องกันการโจมตีจากภายนอก จึงส่งผลให้ญี่ปุ่นยังคงมีกองกำลังป้องกันตนเองมาจนถึงปัจจุบัน และญี่ปุ่นได้ส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปปฏิบัติงานร่วมกับสหประชาชาติในการกิจต่าง ๆ แต่จากกรณีล่าสุดคือการส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าไปในอิรัก รวมถึงอัฟกานิสถานนั้นได้ส่งผลให้เกิดเสียงวิจารณ์ขึ้นมากมายว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ จึงเป็นตัวเร่งให้เกิดการแก้ไขรัฐธรรมนูญขึ้น และได้เกิดความชัดเจนในการแก้ไขรัฐธรรมนูญขึ้นในปี 2007 ที่ผ่านมา ทั้งนี้การแก้ไขรัฐธรรมนูญก็เพื่อเป็นการปรับปรุงกฎหมายและโครงสร้างขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะการรักษาความมั่นคงทั้งในและต่างประเทศ

2.3.1 การแก้ไขรัฐธรรมนูญ

เดือนพฤษภาคม 2008 ถือได้ว่าครบรอบ 61 ปีของการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของญี่ปุ่น ซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่ปี 1947 ซึ่งคณะยึดครองภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาเป็นผู้เขียนรัฐธรรมนูญฉบับนี้ขึ้น โดยมีลักษณะพิเศษที่ต่างจากรัฐธรรมนูญของประเทศอื่น คือเป็นรัฐธรรมนูญที่ต้องเฝ้าสังเกตภาพ ปัจจุบันนี้สถานะของประเทศญี่ปุ่นและสถานการณ์โลกเปลี่ยนไปรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นอาจจะไม่เหมาะสมกับสภาพของประเทศที่ได้พัฒนาขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก จึงเริ่มมีการถกเถียงกันเป็นอย่างมากว่าน่ามีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศให้มากขึ้น ต้นเดือนมกราคม 2004 พลเอกโคลิน พาวเวลล์ (Colin Powell) รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นแก้ไขรัฐธรรมนูญหากญี่ปุ่นต้องการเข้าเป็นสมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคง เพื่อญี่ปุ่นจะได้แสดงบทบาทมากขึ้นในเวทีโลกในการรักษาสันติภาพโลก เดือนกรกฎาคม 2004 นายริชาร์ด อาร์มิตาจ (Richard Armitage) อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นแก้ไขรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน โดยกล่าวว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่ญี่ปุ่นควรมีการทบทวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ หากญี่ปุ่นต้องการเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ

แม้ว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญจะมีหลายประเด็นที่หลายฝ่ายเสนอว่าควรได้รับการแก้ไข ซึ่งส่วนที่ได้รับความสนใจมากที่สุดก็คือ การแก้ไขมาตรา 9 ซึ่งถือว่าเป็นทั้งความภาคภูมิใจของชาวญี่ปุ่น และเป็นทั้งข้อจำกัดที่สำคัญของญี่ปุ่น กล่าวคือชาวญี่ปุ่นมีความภาคภูมิใจที่ประเทศของตนมีรัฐธรรมนูญสันติภาพที่แตกต่างไปจากประเทศอื่น นอกจากนี้ชาวญี่ปุ่นยังเกรงว่าถ้าญี่ปุ่นมีรัฐธรรมนูญที่อนุญาตให้มีกองทหารของตนเองได้ อาจจะทำให้ประเทศเพื่อนบ้านของญี่ปุ่นไม่พอใจ เนื่องจากหวั่นเกรงว่าญี่ปุ่นจะแสวงหาอำนาจทางการเมือง ซึ่งอาจจะมีความกระทบไปถึงการค้าการลงทุนของญี่ปุ่นในต่างประเทศ (ทรายแก้ว ทิพากร, 2550)

ซึ่งการริเริ่มแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 9 นี้เริ่มมีครั้งแรกในปี 1956 โดยพรรคเสรีประชาธิปไตย ได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะกรรมการส่วนใหญ่ในชุดดังกล่าวลงความเห็นว่าจะแก้ไข แต่รัฐบาลในสมัยนั้นก็เพิกเฉย เนื่องจากมติมหาชนส่วนใหญ่ยังไม่ยอมรับมติดังกล่าว ในปี 1999 มีหลายฝ่ายที่เสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เช่นฝ่ายเสรีนิยมใหม่ ฝ่ายอนุรักษนิยมใหม่ และฝ่ายอนุรักษนิยมดั้งเดิม ซึ่งฝ่ายอนุรักษนิยมใหม่ นำโดยนายโฮซาวา อิจิโร มีความเห็นว่ารัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นเหมือนกับซากเดนในอดีตร เขียนขึ้นโดยคนที่ไม่ใช่ชาวญี่ปุ่น เขาไม่ได้เสนอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งหมด แต่ต้องการให้แก้ไขในมาตราที่ 9 โดยการเพิ่มเติมข้อความใหม่ในมาตรานี้ให้มีความชัดเจนว่า ญี่ปุ่นมีสิทธิในการกระทำเพื่อป้องกันตนเอง ทั้งการป้องกันตนเองและการป้องกันตนเองร่วมกับประเทศอื่นในฐานะเป็นรัฐปรกติ นอกจากนี้ยังให้เหตุผลว่าญี่ปุ่นเป็นสมาชิกของสหประชาชาติ มันไม่เรื่องที่สมควรหากจะปฏิบัติการมีส่วนร่วมในปฏิบัติการต่าง ๆ ของสหประชาชาติโดยให้เหตุผลว่ามีข้อจำกัดด้านรัฐธรรมนูญ และให้ความช่วยเหลือด้านการเงินเพียงอย่างเดียว ฝ่ายเสรีนิยมใหม่ นำโดยนายฮาโตยามา ยูคิโอะ มีความเห็นว่าที่จริงแล้วกองกำลังป้องกันตนเองก็คือกองทัพญี่ปุ่น เสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 9 ว่าญี่ปุ่นจะมีกองทัพได้ แต่ไม่ใช่เพื่อการรุกรานและจะไม่มีกรณีการเกณฑ์ทหาร อีกทั้งญี่ปุ่นควรลดการพึ่งพาสหรัฐอเมริกาให้น้อยลงด้วย และฝ่ายอนุรักษนิยมดั้งเดิม นำโดยอดีตนายกรัฐมนตรีนากะโซเนะ เสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยเพิ่ม มาตรา 9 ให้มีการกำหนดสิทธิของกองกำลังป้องกันตนเองว่าญี่ปุ่นสามารถมีกองทัพที่สามารถทำสงครามเพื่อป้องกันตนเอง ซึ่งโดยสรุปแล้วทั้งสามฝ่ายต้องการให้มีการระบุหน้าที่ ขอบเขตของกองกำลังป้องกันตนเองให้ชัดเจน

สมศักดิ์ ดำรงสุนทรชัย (2550) กล่าวว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นในช่วงที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จนั้น เนื่องจากการมุ่งเน้นในมาตรา 9 มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา (ทศวรรษ 1980 และทศวรรษ 1990)

จากข้อเสนอของนายฮาโตยามา อิจิโร จากฝ่ายเสรีนิยมใหม่ แสดงความคิดเห็นว่าในความเป็นจริงกองกำลังป้องกันตนเองก็คือ กองทัพ โดยเสนอให้มีการแก้ไขในมาตรา 9 ว่า “ญี่ปุ่นจะมีกองทัพบก เรือ อากาศ ตลอดจนสิ่งอื่นที่อาจใช้ทำสงครามได้ แต่ญี่ปุ่นจะไม่ใช้กองทัพดังกล่าวเพื่อการรุกราน และจะไม่มีกรณีการเกณฑ์ทหาร” ซึ่งต่อมาเขาได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ญี่ปุ่นควรยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไขในเรื่องการรุกรานประเทศเพื่อนบ้านในอดีต และกล่าวอีกว่า ญี่ปุ่นควรลดการพึ่งพาสหรัฐให้น้อยลง ขณะเดียวกันญี่ปุ่นก็จำเป็นต้องพัฒนาขีดความสามารถในการป้องกันตนเองได้อย่างอิสระ แม้นายฮาโตยามาจะยืนยันให้ญี่ปุ่นรักษาสันติสัญญาความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกา แต่จะต้องไม่มีฐานทัพสหรัฐอเมริกาในญี่ปุ่นอย่างถาวร เพราะการ

ตั้งฐานทัพของต่างประเทศอย่างถาวรในประเทศที่มีอธิปไตยเป็นเรื่องผิดปกติ และเห็นว่าญี่ปุ่นไม่รักษาสถานะของตนเองว่าเป็นเหมือนรัฐในอารักขาของสหรัฐอเมริกาตลอดไป ซึ่งนายฮาโตยามา นั้นก็ย่ำว่าจุดยืนของเขาก็คงสนับสนุนและชื่นชมสหรัฐอเมริกา แต่สิ่งที่ต้องการคือความเป็นอิสระของญี่ปุ่นในฐานะรัฐที่มีอธิปไตย

เห็นได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเห็นในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะมาตรา 9 คือ ญี่ปุ่นต้องการจะร่วมรับผิดชอบในกิจการต่างๆ ของโลกด้วย เช่น มีส่วนร่วมในการรักษาสันติภาพของโลก และต้องการจะได้รับเลือกเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติ ซึ่งบทบาทดังกล่าวนี้จะเป็นไปได้ยาก หากญี่ปุ่นไม่สามารถมีกองกำลังของตนเองในสมัยรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีจุนอิชิโร โคอิซูมิ ที่ต้องการส่งเสริมภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นให้เป็นมากกว่ามหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งตั้งแต่เริ่มขึ้นมาบริหารประเทศ นายกรัฐมนตรีโคอิซูมิ ต้องการจะสร้างความชัดเจนในเรื่องสถานภาพทางทหารที่ยังคลุมเครือของญี่ปุ่น เช่น จัดส่งเจ้าหน้าที่ของกองกำลังป้องกันตนเองราว 1000 คนทั้งภาคพื้นดิน และทางอากาศเข้าสู่อิรักในปี 2003 ซึ่งนับได้ว่าเป็นครั้งแรกหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ญี่ปุ่นเข้าร่วมในภารกิจที่ไม่ใช่ในนามของสหประชาชาติ ต่อมาได้เสนอเค้าโครงสำหรับแก้ไขรัฐธรรมนูญในเดือนสิงหาคม 2006 ในวาระครั้งที่ 2 ของมาตรา 9 ว่า ให้ระบุว่ากองกำลังป้องกันตนเองสามารถเข้าร่วมในกิจการทางทหารระดับนานาชาติได้

เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2007 สภาสูงของญี่ปุ่นได้มีมติผ่านกฎหมายการทำประชามติเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ในปี 2010 โดยกำหนดให้ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปเป็นผู้มีสิทธิในการออกเสียงครั้งนี้ และเกณฑ์ในการตัดสินจะถือเอาคะแนนเสียงส่วนใหญ่ โดยไม่จำกัดคะแนนขั้นต่ำ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินว่าผ่านหรือไม่ โดยจากผลการสำรวจมติมหาชนในปี 2008 ของหนังสือพิมพ์อาซาฮีในเดือนพฤษภาคม ปี 2008 ก็พบว่าผู้ที่เห็นด้วยกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มีร้อยละ 56 ส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วยมีร้อยละ 31 แม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่ก็ยังคงไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขในมาตราที่ 9 ซึ่งมีผู้ไม่เห็นด้วยร้อยละ 54 ส่วนผู้ที่เห็นว่าควรมีการแก้ไขมีร้อยละ 31

ซึ่งผู้เห็นว่าควรแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เหตุผลดังนี้ ร้อยละ 74 เห็นว่าควรมีการแก้ไขในหลักการและหลักสิทธิต่าง ๆ ใหม่ ร้อยละ 13 เห็นว่ามาตราที่ 9 เป็นมาตราที่เป็นปัญหา และร้อยละ 9 เห็นว่ารัฐธรรมนูญควรเขียนโดยชาวญี่ปุ่น ทั้งนี้เหตุผลที่ญี่ปุ่นต้องการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น ทนายแก้ว ทิพากร (2550) กล่าวว่า ญี่ปุ่นปรารถนาที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นมหาอำนาจหนึ่งของโลกด้วย ไม่เฉพาะแต่ในด้านเศรษฐกิจ คือญี่ปุ่นต้องการจะร่วมรับผิดชอบในกิจการต่างๆ ของ

โลกด้วย เช่น มีส่วนร่วมในการรักษาสันติภาพของโลก และต้องการจะได้รับเลือกเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติ ซึ่งบทบาทดังกล่าวนี้จะเป็นไปได้ยาก หากญี่ปุ่นไม่สามารถมีกองกำลังของตนเอง

ดังนั้นการที่ญี่ปุ่นเป็นมหาอำนาจด้านเศรษฐกิจและต้องการมีบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น แต่ต้องวางตัวเป็นกลาง ห้ามมีบทบาททางการทหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันในตัวเอง ปัจจุบันกองกำลังป้องกันตนเองขยายบทบาทของตนเองในเวทีการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น ด้วยการเข้าร่วมในภารกิจรักษาสันติภาพร่วมกับกองกำลังของสหประชาชาติในหลายพื้นที่ดังที่กล่าวมาแล้ว แต่กรณีดังกล่าวก็จำกัดอยู่เฉพาะกรณีเกี่ยวเนื่องด้านมนุษยธรรมและการแพทย์เท่านั้น ทั้งนี้เหตุผลส่วนหนึ่งจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญก็เพื่อให้กองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นสามารถเข้าร่วมปฏิบัติการต่าง ๆ ร่วมกับนานาชาติได้อย่างเต็มที่ โดยไม่มีข้อจำกัดด้านรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ก็ยัคลุกคามจากเกาหลีเหนือที่เห็นได้ชัดเจนจากกรณีการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ซึ่งญี่ปุ่นต้องพึ่งพาสหรัฐอเมริกาในด้านความมั่นคง การแก้ไขรัฐธรรมนูญยังเกี่ยวพันกับความต้องการเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติด้วย